

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΛΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Συνεχίζων τὰς ἐρεῦνας μου ἐπὶ τοῦ ἐν πολλοῖς ἀγνώστου θέματος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τοῦ ζητήματος τῶν Ρώσων Ὀνοματολατρῶν¹, εὐρέθην προσφάτως πρὸ ἀνεκδότων ἐγγράφων, φυλασσομένων εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (Ἀθῆναι) καὶ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Καρυαί), τὰ ὁποῖα κρίνω σκόπιμον νὰ φέρω εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, διότι συμπληρῶνουν μὲ τὰς πληροφορίας των τὸ ὅλον θέμα.

Διὰ νὰ ὑπενθυμίσωμεν περιληπτικῶς τὰ γεγονότα, θὰ ἀναφέρωμεν ὅτι οἱ Ρῶσοι μοναχοὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τὸ 1912-1913, οἱ ὁποῖοι ἐπρέσβευον ὅτι ἡ ἐπίκλησις τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἐνέχει θεῖαν δύναμιν, ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων των «Ὀνοματολάτραι» (ἐκ τοῦ ρωσικοῦ *Imjabožniki*), ἐνῶ οἱ ἴδιοι αὐτοαπεκλήθησαν «Ὀνοματοδόξοι» (ἐκ τοῦ ρωσικοῦ *Imjaslancy*). Ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπεκλήθησαν «Ὀνοματοθεῖται» καὶ «Ἰησουανοί»². Ἡ ἐμφάνισις τῶν Ρώσων Ὀνοματολατρῶν μοναχῶν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος προκάλεσε θεολογικὰς συζητήσεις, διαμάχας καὶ ἔριδας, αἱ ὁποῖαι ἀπησχόλησαν τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, τὸ Ρωσικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος. Αἱ διαμάχαι τοῦ Ἁγίου Ὄρους (1912-1913) μετεφέρθησαν εἰς τὴν Ρωσίαν (1913-1918) καὶ ἐκ τῆς Ρωσίας εἰς τὴν ρωσικὴν διασπορὰν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς (1922 κ.έ.). Θὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰσέτι ὅτι οἱ Ρῶσοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἠλαττώθησαν οὐχὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν μπολσεβίκων τοῦ 1917, ὡς συνήθως γράφεται, ἀλλὰ μετὰ τὴν μεταγωγὴν εἰς τὴν Ρωσίαν *manu militari* ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ 833 Ὀνοματολατρῶν μοναχῶν τὸ ἔτος 1913.

1. Βλ. τὰς προηγουμένας μελέτας μου: Ὀνοματολάτραι. Ἑτεροδιδασκαλία Ρώσων μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, «Μακεδονικά» 11(1971)117-166. Aleksandr Ksaver'evič Bulatovič; sa participation parmiles Onomatolâtres du Mont-Athos, «Balkan Studies» 16(1975)126-129. Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 222+9 πίνακες (Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἀριθ. 173).

2. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπολιίδης, Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 14 (ἐν συνεχείᾳ: Κ. Κ. Παπολιίδης, Οἱ Ρῶσοι...).

Τέλος θὰ ἀναφέρωμεν ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν Ὀνοματολατρῶν δὲν ἐλύθη, ὡς ἔγραψε χαρακτηριστικῶς ὁ ἀείμνηστος πρωτοπρεσβύτερος καὶ καθηγητῆς Γεώργιος Florovsky, διὰ τὰ προσθέσωμεν ὅτι ὑπῆρξεν ἡ τελευταία, χρονολογικῶς, θεολογικὴ συζήτησις ἢ διαμάχη εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει τοὺς θεολόγους-ἱστορικούς, τοὺς ἱστορικούς-σλαβολόγους καὶ τοὺς βαλκανιολόγους.

Ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων πληροφοροῦμεθα κυρίως ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἶχε προετοιμάσει τὴν καταδίκην τῶν Ὀνοματολατρῶν (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 7)¹, ὅτι ὁ μοναχὸς Ἀντώνιος Bulatonίε συνελήφθη εἰς τὸ Προξενεῖον τῆς Ρωσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν Μάϊον τοῦ 1913, καὶ δὲν «μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν», ὡς ἐγράψαμεν², τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913 (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 8), ὅτι ἐδόθη ἄδεια ἀποβιβάσεως τῶν Ρώσων στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 11) καὶ τέλος ὅτι ἡ ἔλευσις ρωσικῶν πολεμικῶν πλοίων εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἀνησύχησε τὸν Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 12).

Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα ἀνέρχονται εἰς δώδεκα· ἐξ ὧν τὰ ἔνδεκα εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἓν εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Τὰ ἔγγραφα ἐκδίδονται ὡς ἔχουν εἰς τὸ πρωτότυπον· ὀλίγας μόνον μεταβολὰς ἐπέφερον εἰς τὴν στίξιν τῶν κειμένων, ἰδιαιτέρως εἰς τὰς περιπτώσεις, ὅπου τὸ νόημα ἦτο δύσκολον. Κατὰ τὴν ἔκδοσίν των ἠκολουθήθη ἡ χρονολογικὴ σειρὰ τῆς ἀποστολῆς των, οὕτως ὥστε τὰ γεγονότα νὰ ἔχουν ἀλληλουχίαν.

Δημοσιεύων τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐλπίζω ὅτι παρέχω χρήσιμον ὕλικὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελετητῶν τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ρωσικῆς πολιτικῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1

Ὁ ἐν Πετρούπολει Ἕλλην ἐπιτετραμμένος πληροφορεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν περὶ τῆς μεταβάσεως εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ρωσίας Mantzouroff.

*Dépêche télégraphique chiffrée*³

Affaires Etrangères

Athènes

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 34 κ.έ.

2. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 22.

3. Ἀρχεῖον Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (ἐν συνεχείᾳ: ΑΥΕ), 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, Ψύχας πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Πετρούπολις 7/20 Φεβρουαρίου 1913.

Ἐπισημασθέντος ὅτι ἡ ἐπιτροπή ἐπέλεξε τὸν Ἰερομόναχον Ἀντώνιον (Μπουλατόβιτς) καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Δαυὶδ διὰ τὰ ἔκτροπα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913.

J'ai l'honneur de vous informer que le Gouv|nt Impérial vient de confier à Mr Mantzouroff¹ une mission au Mont Athos, qui consiste ostensiblement à examiner incident provoqué dernièrement dans couvent Russe par moines soi disant illuminés. Mr Mantzouroff, qui est parti avant hier soir de Moscou, a séjourné longtemps à Con|ple parle le Grec et est considéré ici comme philhellène Il a été spécialement appelé à St Petersburg pour être instruit des buts du Gouv|nt. Impérial sur question Mont Athos, car il doit profiter de son passage à Con|ple pour s'entretenir à se sujet avec le Patriarche Oecuménique qu'il connait personnellement.

*Psycha.*²

2

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καλεῖ εἰς ἀπολογίαὶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον (Μπουλατόβιτς) καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Δαυὶδ διὰ τὰ ἔκτροπα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913.

Γερμανὸς ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης³
Ἄριθ. Πρωτ. 158

Ὁσιώτατοι ἐπιστάται καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμῶν ὀσιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς ληφθείσης ἐκθέσεως, ἀπὸ λ'. τοῦ παρελθόντος μηνός⁴, τῆς ὀσιώ-

1. Πρόκειται περὶ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 100.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἑλληνοῦ ἐπιτετραμμένου ἐν Πετροπόλει.

3. Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Φάκελος τοῦ ἔτους 1913, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Κωνσταντινούπολις, 13 Φεβρουαρίου 1913· βλ. καὶ Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 30.

4. Τὰ δραματικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς τὴν Βατοπεδινὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐνθα ἐξεδιώχθη ὁ κανονικὸς Δικαῖος Ἱερώνυμος καὶ ἀνέλαβε τὴν διαποίμανσιν τῆς Σκήτης ὁ ἀντικανονικὸς Δικαῖος Δαυὶδ (βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 28-29 καὶ 34) εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συνεδρίαν Ζ'/28-1-1913 (αὐτόθι, σσ. 87-92) καὶ τὴν συνεδρίαν Η'/29-1-1913 (αὐτόθι, σσ. 92-93) τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1913, καθὼς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ δημοσιευομένου πατριαρχικοῦ γράμματος, ἡ Ἱερὰ Κοινότης ὑπέβαλε σχετικὴν ἐκθεσιν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ καλέσῃ εἰς ἀπολογίαὶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον Булатовиц καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Δαυὶδ.

τητος ὕμῶν, ἀναγνωσθείσης συνοδικῶς, μετὰ λύπης ἐγνώσθησαν τὰ συμβάντα ἐν τῇ Ἱερᾷ Βατοπαϊδινῇ Σκήτι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἔκτροπα καὶ ἔκθεσμα, περὶ ὧν ἐν αὐτῇ διαλαμβάνετε. Ἐπειδὴ τὰ οὕτως ἐκτρόπως καὶ ἐναντίον τῶν Μοναστηριακῶν θεσμῶν ἀποτολμηθέντα οὐδέποτε ἐστὶ δυνατόν ἵνα τύχωσι τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀποδοχῆς τῆς ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, χρέος ἱερὸν ἐχούσης ἵνα ἐποπτεύῃ ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῆς νομίμου τάξεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναχικῆς πειθαρχίας πανταχοῦ, διὰ ταῦτα, ἀποδοκιμάζοντες αὐστηρῶς τὴν στάσιν τῶν εἰς τὰ ἔκτροπα ταῦτα προβάτων καὶ διενεργησάντων βιαίως τὴν ἔξωσιν τοῦ Δικαίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, δηλοῦμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς νόμος καὶ κανονικὰς τῆς Σκήτης ἀρχὰς ἐξακολουθεῖ θεωροῦσα τὰς τέως τοιαύτας νομίμως ὑφισταμένας, οὐδαμῶς δὲ ἀναγνωρίζει τοὺς διὰ τοῦ κράτους τῆς βίας ἐκθέσεως εἰσπηδήσαντας καὶ καταλαβόντας τὴν διοίκησιν τῆς Σκήτης. Θεωροῦντες δὲ ὑπευθύνους διὰ τὴν δημιουργηθεῖσαν ἔκνομον κατάστασιν ἐν τῇ διαληφθείσῃ Σκήτι καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ἀπὸ τινος παρατηρουμένην ἐν τῷ ἀγιωνύμῳ ὕμῶν τόπῳ ἔξαψιν καὶ ταραχὴν μεταξὺ τῶν Ρώσων μοναστῶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον Βουλατόβιτς¹ καὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Δαυὶδ², ἀξιοῦμεν, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, ἵνα ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντείλησθε ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τοῖς εἰρημένους ὅπως ἀμέσως ἔλθωσιν εἰς Βασιλεύουσαν καὶ δώσιν λόγον ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς διαδιδομένης ὑπ' αὐτῶν διδασκαλίας περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ἣτις ἔδωκε τὴν ἀφορμὴν εἰς τὰ λυπηρὰ συμβάντα, καθ' ὅσον ἄλλως ληφθήσονται αὐστηρότατα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μέτρα κατ' αὐτῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς ὁσιότητος ὑμῶν.

1913 Φεβρουαρίου ιε'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος πρὸς Θεὸν ὕμῶν εὐχέτης

3

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνας πρέσβυς πληροφορεῖ τὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπαφῶν τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ρωσίας Mantzoureff καὶ τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ρωσικῆς πολιτικῆς.

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 9, 17, 19, 21-31, 34-35, 46, 49, 51-55, 57-61, 64, 71, 76, 79-80, 83, 86-89, 93-94, 96, 98-101, 109-110, 115, 117, 161· βλ. καὶ Hever Fr., Father Antonij Bulatovich, Russian Friend of the Christian People of Ethiopia, Ἄνατυπον ἐκ τῶν «Zapiski Russkoj Akademičeskoj Gruppy v S.S.A. — Transactions of the Association of Russian - American Scholars in U.S.A.», vol. XII, (Νέα Ὑόρκη) 1980.

2. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 29, 79-83, 85, 87-90, 96, 99-100.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 13ῃ Φεβρουαρίου 1913¹

Ἄριθ. 224

*Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Κύριον Λάμπρον Κορομηλᾶν Ἄριθ. Πρωτ. 4987
Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Ἐλήφθη 18-2-1913*

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου τηλεγράφημα τῆς Υ.Ε. περὶ ἀποστολῆς τοῦ κ. Μανσούρωφ² εἰς Ἅγιον Ὅρος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω, ὅτι ἡ ἀνάμειξις αὐτοῦ εἰς τὸ δημιουργηθὲν ζήτημα εἶναι γνωστὴ πρὸ καιροῦ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐγκλείστου ἐπιστολῆς³, ἣτις ἀπηυθύνθη ἐκ Καρῶν πρὸς τὸν Ἀρχιεπιγραμματέα τῆς Ἱ. Συνόδου, εἰκάζω δ' ὅτι θὰ εἶχε περιέλθῃ ἐγκαίρως καὶ εἰς γνώσιν τῆς Υ.Ε. διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐπιτρόπου⁴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅστις εἰς συγχρῆν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐν Ἄθῃ εὐρισκόμενος εὐχερῶς θὰ δύναται διὰ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχῶν νὰ τηρῇ τὴν Υ.Ε. ἐνήμερον περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ δὴ εὐχερέστερον ἢ ὅσον οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει δύναται νὰ τηρῶσιν ἐνήμερον τὸ Πατριαρχεῖον, ὡς ἐκ τῆς δυσχερείας τῆς συγκοινωνίας.

Ὁ κ. Μανσούρωφ ἀφίχθεις ἐνταῦθα ἐπεσκέφθη τὴν Α.Θ.Π. εἶπε δὲ πρὸς Αὐτὴν ὅτι μεταβαίνει εἰς Ἅγιον Ὅρος ἔχων ἐπίσημον ἐντολὴν νὰ διακανόνισῃ τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ Ρωσικῇ Μονῇ διαδοθείσης αἰρέσεως, ἣτις ἔχει διαίρεσιν τοὺς ἐν αὐτῇ Μοναχοὺς. Εἰς τοῦτο ὁ Οἰκονμ. Πατριαρχῆς παρετήρησεν ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἔχει ἀρμοδιότητα ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἰδιαίτερος πρὸς γνωστὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὁ κ. Μανσούρωφ εἶπεν ὅτι, πλὴν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἔχει ἐπίσης ἐντολὴν ὅπως ἀσχοληθῇ μὲ τὸ ζήτημα τοῦ διακανονισμοῦ τῆς τύχης τοῦ Ἁγίου Ὄρους⁵ καὶ προσέθηκε μάλιστα ὅτι ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις ἀνεγνώρισε συγκυριαρχίαν τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Ὁ κ. Μανσού-

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Προβλήματα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀριθ. 4.987, Κανελλόπουλος πρὸς Κορομηλᾶν, Κωνσταντινούπολις 13 Φεβρουαρίου 1913.

2. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 100.

3. Ἡ ἀναφερομένη ἐπιστολὴ δὲν εὐρέθη εἰς τὸν φάκελον.

4. Πρόκειται περὶ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ἐπίτροπος Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἦτο ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς ἱεροδιάκονος Κοσμάς (Βλάχος) Ἁγιοπαυλίτης, τέως Ἰβηρίτης. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 82.

5. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1913 συνεζητοῦντο ὑπὸ τῆς διεθνοῦς διπλωματίας ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ὅτι ἡ Πρεσβευτικὴ Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου (Νοέμβριος 1913), τῇ ἀξιώσει τῆς Ρωσίας, εἶχεν ἀποφασίσει τὴν αὐτονομίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐναντι πάντων τῶν κρατῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀσκούσης τότε occupatio bellica Ἑλλάδος. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 41, ἐνθα καὶ εὐρυτέρα βιβλιογραφία.

ρωφ εἶπεν ὅτι θὰ ἀνεχώρει εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἤθελεν ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Υ.Ε. ὅτι ἐκεῖθεν θὰ μετέβαιεν εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ ὅτι θὰ ἐπέστρεφε κατόπιν ἐνταῦθα. Ἀνεχώρησε πράγματι τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν κατευθυνόμενος εἰς Ἀθήνας.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰ τοῦ Ἅγίου Ὁρους ἀνακοινῶ ὅτι, καθ' ὅς ἔλαβον ἀσφαλεῖς πληροφορίες, ὁ Ρώσος ἱερομόναχος Πέτρος Βερουζέρης, προϊστάμενος τοῦ κελλίου Ἅγίου Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Χιλανδαρίου, ἔγραψεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς καταλήψεως τοῦ Ἄθω ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν ἐνταῦθα Ρωσικὴν Πρεσβείαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπίεζον τοὺς Ρώσσους μοναχοὺς, πολλὰ δ' ἐπίσης κατ' ἐπανάληψιν ἔγραψε κατὰ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ πολιτείας τῶν ἡμετέρων.

Ἐνδιαφέρουσαι πληροφορίες περὶ τοῦ δημιουργηθέντος διὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος ζήτημα ἐκτίθενται ἐν τῇ συνοποβαλλομένη ἐπιστολῇ.

Εὐπειθέστατος

Ε. Κανελλόπουλος

4

Διαβιβάζεται ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς Δικαιοσύνης καὶ Ἐξωτερικῶν ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Ἅγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πληροφοροῦσα τὴν Ἱερὰν Κοινότητα ὅτι αἱ ρωσικαὶ ἀρχαὶ πρόκειται νὰ ἀποστείλουν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος στρατιωτικὴν δύναμιν.

Dérêche télégraphique chiffrée¹
Affaires Etrangères
Athènes

Θεσσαλονίκη, 13/26 Ἀπριλίου 1913

Ἐπιτροπείον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον
Ἄριθ. Πρωτ. 12.389
Ἐλήφθη τῇ 15-4-1913

Ἐπιτροπείον Δικαιοσύνης
Ἐπιτροπείον Ἐξωτερικῶν

Ταύτην τὴν στιγμὴν ἔλαβον παρὰ Ἀστυνομικῆς διευθύνσεως Ἀγ. Ὁρους κατωτέρω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς προερχομένης προφανῶς ἐκ τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἐπιτρόπου Ἀγ. Ὁρους².

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἅγίου Ὁρους, ἀριθ. 12.389, Τσορμπατζόγλους πρὸς Ἐπιτροπείον Δικαιοσύνης καὶ Ἐπιτροπείον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 13/26 Ἀπριλίου 1913.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἅγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ 1913 «Ἐπίτροπος Πόλεως» ἦτο ὁ ἱερομόναχος Κυριακὸς Ξηροποταμηνὸς (Ζαχαριάδης). Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Π α ο υ λ ί δ η, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 95.

α' Αριθ. 102. Κων/πολις, τῆ 1 Ἀπριλίον 1913.

Σεβαστή μοι Κοινότης. Προσανακουνῶ τῆ φιλαδέλφω μοι Πανοσιολογίῳ ὅτι καθ' ἃς ἔχω ἐκ θετικῆς καὶ ἐπισήμου πηγῆς πληροφορίας ἡ ἐνταῦθα Ρωσικὴ Πρεσβεία σκοπεῖ νὰ ἀποστείλῃ ἴσως μετὰ τὸ Πάσχα αὐτόσε διὰ τὴν αὐτόθι παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς Ρώσσοις κακοδοξίαν καθ' ἃ λέγουσιν ἕνα τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς ἐνταῦθα ὑπαλλήλων¹ μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως πρὸς σύλληψιν καὶ ἀπέλασιν τῶν αὐτόθι καὶ ἰδίᾳ ἐν Σκήτῃ Σερατοῦ² καὶ μονῆ Παντελεήμονος ταραχοποιῶν Ρώσσω, ἐπειδὴ δὲ ἀπαιτεῖ αὐτὴ νὰ συνοδεύηται ὁ ἐν λόγῳ ἀποσταλῆσόμενος καὶ ὑπὸ Πατριαρχικῆς ἐντεῦθεν Ἐξαρχίας φρονῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ μὴ ἀποδεχθῆ τὴν ἐν λόγῳ αἴτησιν τῆς Πρεσβείας ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ ἀπαιτήσῃ ἵνα γένηται αὕτη πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα ἱεραρχικῶς διὰ τῆς Μονῆς Βατοπεδίου εἰς ἣν ἀνήκει Σερατοῦ, καὶ τοῦ Παντελεήμονος, συμφώνως τῷ Γ. Κανονισμῷ τοῦ ἱεροῦ τόπου. Πρὸς τοῦτο ἐργάζομαι ὅση μοι δύναμις καὶ ὅσον μοι σθένος, δὲν γνωρίζω ὅμως ἂν θὰ εἰσακουσθῶ διότι δυστυχῶς τὸ ἔδαφος ἐκλονίσθη, λόγος δὲ φόβον καὶ δὴ λογικὸς καὶ οὐχὶ ἀβάσιμος ὑπάρχει, μήπως ἡ ἐν λόγῳ ἀποστολὴ στρατοῦ διὰ πολεμικοῦ εἰς Ἄγ. Ὅρος ἔχη ἀπωτέρους λόγους, ἡ δὲ κακοδοξία εἶναι ἀπλοῦν πρόσχημα, διότι ἐν τῇ πρὸς βολιδοσκόπησιν ἐνστάσει πῶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἔνοπλος στρατὸς εἰς τὰς μονὰς παρὰ τὰ καθεστῶτα καὶ θέσμια τοῦ ἱεροῦ τόπου, διέφνυε τοῦ ἔρκου τῶν ὁδόντων αὐτῶν ὅτι ἐν Α. Ὅρει ὑπάρχουσιν ἤδη καὶ ἔτεροι στρατιῶται στρατονισμένοι ἐντὸς τῶν μονῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ρωσικῇ³. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνησυχητικὸν καὶ δεῖται μελέτης. Διαβιβάσατε παρακαλῶ ἐγκαίρως τὰ ἀνωτέρω ὅπου δεῖ πρὸς γνώσιν αὐτῶν, ἵνα μὴ καταληφθῶμεν ἐξ ἀπροόπτου». Ἐν σχέσει πρὸς αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἔκνομον πρόθεσιν ἡ ἀπειλὴν τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας περὶ ἀποστολῆς πολεμικοῦ πλοίου καὶ ἀποβιβάσεως στρατοῦ, πρὸς τὰς ὑπονοίας ἐπιτρόπου περὶ ἀνωτέρω σκοποῦ Ρωσσίας τὰς συναδούσας πρὸς ἀρχικὰ ἡμῶν προαισθήματα νομίζω σκόπιμον ἀνακοινωθῶσιν ἡμῖν ἀπὸ τοῦδε σκέψεις Β. Κυβερνήσεως καὶ ἐφοδιασθῶσιν ἐπειγόντως ἀρμόδια ἀρχαὶ διὰ κατηγορηματικῶν ὁδηγιῶν.

Ἐντολῆ τοῦ Ἑπουργοῦ⁴

Ὁ Γ. Γραμματεὺς

Τσορμπατζόγλους

1. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913 μετέβησαν εἰς Ἄγιον Ὅρος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ τότε Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Šebunin καὶ δύο διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι, ὁ Serafimov καὶ ὁ Ščerbin. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 38.

2. Πρόκειται περὶ τῆς βατοπεδινῆς σκήτης τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἡ ὁποία διὰ τὸν ὄγκον τῶν κτισμάτων ἐκαλεῖτο «Σεράι».

3. Μᾶλλον δὲν ὑπῆρχον Ρῶσοι στρατιῶται εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1913.

4. Πρόκειται περὶ τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης Κ. Δ. Ρακτιβάν, ὁ ὁποῖος ἠγεῖτο τῆς

5

Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος προτείνει εἰς τὸν ὑπουργὸν Δικαιοσύνης τὴν παραμονὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ἐξ ἐνὸς λόχου, εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ στρατωνισμοῦ καθ' ὅτι, ἀποχωρούντων τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος, θὰ προσέλθουν ρωσικαί.

(ἀντίγραφον)¹

Ἄρ. πρωτ. 848

Ἐν Πολυγύρῳ, τῇ 20 Ἀπριλίου 1913

Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος
Χαλκιδικῆς
πρὸς
τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης
Ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς Κυβερνήσεως

Κύριε Ὑπουργέ,

Πρὶν ἢ προκαλέσω τὴν διὰ τοῦ σήμερον ληφθέντος ὑπ' ἄρ. 619 ὑμετέρου ἐγγράφου ὑποδεικνυομένην ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Κοινότητος, περὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ στρατωνισμοῦ ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς καὶ τοῖς ἐξαρτήμασι τούτων, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σκοπιμότητα καὶ τὸ ἐκτελεστὸν τῆς ὡς εἴρηται ἀποφάσεως.

Ἡ νῦν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὑπάρχουσα στρατιωτικὴ δύναμις, ἐξ ἐνὸς λόχου ἐδρεύει μὲν ἐν Καρναῖς, ἔχει ὁμως ἀποσπάσει ἱκανοὺς ἄνδρας ἐν διαφόροις μοναῖς καὶ δὴ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ κατ' αἴτησιν αὐτῆς ταύτης, ἐν ταῖς μοναῖς Δοχειαρίου, Βατοπεδίου, Ἰβήρων, Λαύρας κλ. ὡς καὶ ἐν τῷ ἐπινείῳ τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς Ζωγράφου, ἥτις ὑπεχρεώθη ἄκουσα νὰ παραχωρήσῃ τὸ ἐκεῖ οἶκημα αὐτῆς πρὸς στρατωνισμὸν τῶν ἀνδρῶν. Καὶ ἔτι μὲν τῶν λοιπῶν μονῶν δύνανται ν' ἀνακληθῶσιν οἱ ἀποσπασθέντες συγκεντρούμενοι εἰς Καρναάς, ν' ἀφελθῶσι δὲ ἀνὰ εἷς στρατιώτης ἢ ὑπαξιωματικὸς ἐν ἐκάστη τῶν παρακτίων μονῶν, τὸ μὲν πρὸς ἐκτέλεσιν καθηκόντων τελωνοφύλακος τὸ δὲ πρὸς πρόληψιν ἢ ἔγκρισιν τοῦλάχιστον ἀναγγελίαν ἐπιχειρηθησομένων τυχόν ἀποβάσεων μεμονωμένων στρατιωτῶν Βουλγάρων ἢ ὑπόπτων προσώπων. Ἡ ἀνάκλησις ὁμως τῆς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ καὶ ἐν τῷ ἐπινείῳ τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς ὑπαρχόντων ἀνδρῶν, δὲν φαίνεται σκόπιμος. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, διότι αἱ καθεστηκυῖαι τῆς Ρωσικῆς Ἀρχῆς ἀρχαί, ἀπειλούμεναι

πρώτης ἑλληνικῆς διοικήσεως τῆς Μακεδονίας μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ μᾶλλον τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου εὐρίσκετο εἰς τὰς Ἀθήνας. Περί τοῦ Κ. Δ. Ρακτιβάν βλ. Κ. Δ. Κ ε ρ α μ έ ω ς, Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ρακτιβάν, «Ἀρμενόπουλος» 1978, τεύχ. 1, σσ. 1-2, ἐνθα καὶ εὐρύτερα βιβλιογραφία.

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, ἀριθ. πρωτ. 848, Γ. Ἀγγελόπουλος (Διοικητικὸς Ἐπίτροπος Χαλκιδικῆς) πρὸς Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης (Κ. Δ. Ρακτιβάν), Πολύγυρος 20 Ἀπριλίου 1913.

ἤδη ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ κακοδόξων νὰ ἐκβληθῶσιν ἢ κακοποιηθῶσιν, θὰ παραπονεθῶσι διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἣ, ὅπερ ἐπίσης πιθανόν, θὰ ζητήσωσι τὴν διὰ τῆς ρωσικῆς δυνάμεως προστασίαν αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, διότι ἢ ἐν τοῖς πέριξ τῆς βουλγαρικῆς μονῆς ὑπαρξίς ἰσχυρᾶς πως δυνάμεως εἶναι ἀναγκαιοτάτη διὰ τε τὴν κατόπτευσιν τῶν κινήσεων τῶν ἐν τῇ βουλγαρικῇ μονῇ ἐστρατωνισμένων Βουλγάρων στρατιωτῶν καὶ διὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἐξερχομένων ἐκ τοῦ περιβάλλοντος αὐτῆς. Ἐξ ἑτέρου ἢ ἀπόφασίς τῆς Ἰ. Κοινοῦτος περὶ μὴ στρατωνισμοῦ στρατιωτῶν ἐν ταῖς μοναῖς θὰ ἐκδοθῇ μὲν ἀναμφιβόλως τῇ προθύμῳ συναινέσει καὶ τῶν δέκα ἐπτὰ τοῦλάχιστον μονῶν, ἀλλὰ δὲν θέλει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς μονῆς καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ μικροῦ βουλγαρικοῦ ἀποσπάσματος. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο προσκληθὲν ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῆς Στρατιωτικῆς Ἀρχῆς ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀφίξεως, ἵνα ἀπέλθῃ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐντὸς τακτικῆς προθεσμίας, παρείλκυσε καὶ παρελκύνει ἔτι τὸ ζήτημα ἐπὶ τῇ ὁμοιομόρφῳ πάντοτε ἀπαντήσῃ ὅτι δὲν ἐλήφθησαν αἱ ἀναμενόμεναι παρὰ τῶν προϊσταμένων στρατιωτικῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν διαταγαί. Ἄλλοιῶς ὅμως ἔσται βεβαία ἢ λύσις, ἐὰν ὑμεῖς κ. Ὑπουργέ, φρονῆτε, ὅτι, ἐκδιδομένης τῆς ὡς εἴρηται ἀποφάσεως τῆς Ἰ. Κοινοῦτος, τὸ Βουλγαρικὸν Στρατηγεῖον θὰ διατάξῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραστάσεων τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐν τῇ μονῇ Ζωγράφου βουλγαρικοῦ ἀποσπάσματος, ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ Ἁθῶ.

Πλὴν καὶ οὕτω ὑπολείπεται κίνδυνος τῆς παραβιάσεως τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως τῆς Ἰ. Κοινοῦτος. Ἡ διαμάχη μεταξὺ τῶν δύο γνωστῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ καὶ τῆς σκῆτης τοῦ Σεραγίου μερίδων εἶναι, ὡς φαίνεται, ἀρκούντως ὀξεῖα, ὥστε νὰ προκαλῆ ἰσχυροὺς φόβους σοβαρῶν ταραχῶν παρὰ τοῖς ἰθύνουσι τὰ τῆς μονῆς καὶ τῆς σκῆτης. Ἐὰν ἄρα αἱ πληροφορίες, ἃς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπος τῆς Ἰ. Κοινοῦτος παρέχει πρὸς ταύτην, περὶ ἐπικειμένης ἀποστολῆς Ρώσων στρατιωτῶν εἰς τὴν ρωσικὴν μονήν, ἔχονται—καίπερ παρὰ πᾶσαν δόξαν—ἀκριβείας, ἢ δ' Ἑλληνικῆ Κυβέρησις δὲν δυνήθῃ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἄδειαν τῆς ἀποφάσεως, θὰ παραβιασθῇ ἀναγκαιῶς ἢ ἀπαγόρευσις τοῦ στρατωνισμοῦ καὶ θὰ δημιουργηθῇ ἴσως οὕτω κακὸν προηγούμενον παραβιάσεως κατηγορηματικῶν καὶ προσφάτων ἀποφάσεων τῆς Ἰ. Κοινοῦτος.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις, φρονῶ, ὅτι ἐὰν ληφθῶσιν ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς Ἀρχῆς πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐνδελεχῆ ἐπιτήρησιν τῶν ἀκτῶν καὶ τοῦ λαίμου τῆς Χερσονησίδος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ζωγράφου βουλγαρικὸν ἀπόσπασμα, ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ μένῃ πολιορκούμενον ἐντὸς τῆς μονῆς, τὴν μὲν μονήν θὰ ἐπιβαρύνῃ διὰ προσθέτων δαπανῶν, εἰς δὲ τὰς ἑλληνικὰς Ἀρχὰς οὐδεμίαν δύναται, φρονῶ, νὰ παράσχῃ ἀφορμὴν ἀνησυχίας.

Ἐπιειθέστατος
Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος Χαλκιδικῆς
(Ἵπ.). Θ. Γ. Ἀγγελόπουλος

6

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλλην πρέσβυς πληροφορεῖ τοὺς ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης ὅτι ὑπάλληλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικῆς Πρεσβείας ἀπελυσην εἰς πατριαρχικὸν ὑπάλληλον περὶ τῆς ἐπικειμένης ἀφίξεως ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ρώσου κληρικοῦ καὶ ρωσικοῦ πολεμικοῦ πλοίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 1ῃ Μαΐου 1913¹

Ἄριθ. 473

Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν
Κύριον Λάμπρον Κορομηλῶν

Ἵπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Ἄριθ. Πρωτ. 14252

Ἵπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἐλήφθη τῇ 6-5-1913

Κύριε Ἵπουργέ,

Ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 12.389 ἔγγραφον τῆς Ἵ. Ε. περὶ ἐπικειμένης ἀποστολῆς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς ἐνταῦθα Ρωσικῆς Πρεσβείας μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς Ἁγιον Ὄρος πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως ἐν τῇ Ρωσικῇ μονῇ καὶ ταῖς ὑπὸ Ρώσων μοναχῶν οἰκουμέναις σκήτας, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω ὅτι τὰς περὶ τούτου πληροφορίας ὁ ἐνταῦθα Ἐπίτροπος τοῦ Ἁγίου Ὄρους¹ ἠρύσθη παρὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ διατελοῦντος εἰς συνάφειαν πρὸς τὴν Ρωσικὴν Πρεσβείαν.

Ὡς ἐτηλεγράφησα τῇ Ἵ. Ε. τῇ 1 Ἀπριλίου καὶ ἔγραφα τῇ 3 Ἀπριλίου διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 411 ἔγγράφου μου ὁ κ. Μανσούρωφ εἶχε προτείνει τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀποστολὴν εἰς Ἁγιον Ὄρος ρωσσομαθοῦς Ἐξάρχου πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐκεῖ ρωσικῇ μονῇ αἴρεσιν, ἐπιβαίνοντος ρωστικοῦ πολεμικοῦ, ἐξεφράζοντο δ' ὑπόνοιαι περὶ μελετωμένης ἀποβάσεως ρωσικῶν ἀγνημάτων².

Τοιαύτας προθέσεις ἐξεδήλωσεν ὁ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπάλληλος τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας κ. Σεραφεῖμωφ εἰπὼν πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ὅτι οἱ Ρῶσοι καλόγηροι δὲν θὰ τολμή-

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἁγίου Ὄρους, ἀριθ. 14.252, Κανελλόπουλος πρὸς Κορομηλῶν, Κωνσταντινούπολις 1 Μαΐου 1913.

2. Πρόκειται, ὡς ἀνεφέρομεν, περὶ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

3. Πραγματικῶς τὸν Ἰούλιον τοῦ 1913 ἀφίχθη τὸ ρωσικὸν πολεμικὸν *Donec* καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνελήφθησαν 833 Ρῶσοι μοναχοί, οἱ ὅποιοι, διὰ τῶν πλοίων *Donec* καὶ *Herson*, μετεφέρθησαν εἰς τὴν Ὀδησσόν. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, *Οἱ Ρῶσοι...*, σσ. 38 καὶ 42.

σωσι να προσενεχθῶσι πρὸς αὐτὸν ὡς εἶχον προσενεχθῆ πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκη Προξενον τῆς Ρωσσίας, διότι τοῦ πλοίου οὐ θὰ ἐπιβῆ ἵνα μεταβῆ εἰς Ἅγιον Ὅρος θὰ ἐπιβαίνει ἐπίσης ἄγλημα πεζοναυτῶν, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβιβάσῃ ἵνα συλλάβῃ τοὺς ἀπειθεῖς καλογήρους καὶ μεταφέρει αὐτοὺς εἰς Σιβηρίαν.

Πρὸ ἡμερῶν λόγου πάλιν γενομένου περὶ τοῦ ζητήματος ὁ κ. Σεραφεῖμωφ εἶπε πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὅτι δύναται νὰ παραλάβῃ τὸν πατριαρχικὸν Ἐξάρχον ἐπὶ τοῦ πλοίου, οὐ θὰ ἐπιβαίνει καὶ Ρῶσσο ἀρχιμανδρίτης ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῆς Ι. Συνόδου τῆς Ρωσσίας, εἰς παρατήρησιν δὲ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπαλλήλου ὅτι τοῦτο δὲν θὰ ἐγκριθῆ ἴσως ἐκκλησιαστικῶς, ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐπιμένει διότι οὐδὲν ἐπιθυμεῖ νὰ γείνη ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ὅτι δύναται ὁ πατριαρχικὸς ἔξαρχος νὰ μεταβῆ μετὰ τοῦ Ρώσσου ἀρχιμανδρίτου διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς γραμμῆς, αὐτὸς δὲ χωριστὰ διὰ πολεμικοῦ. Προσέθηκεν ὁ κ. Σεραφεῖμωφ ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ πολεμικοῦ θὰ γείνη προειδοποιουμένης τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποστολὴν πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἀνακοινῶ ὅτι τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον εἶχε δώσει ἐντολὴν εἰς τὸν Μητροπολίτην Κασανδρείας νὰ μεταβῆ, πρὸ τῆς ἐλεύσεώς του ἐνταῦθα ὡς συνοδικοῦ, εἰς Ἅγιον Ὅρος¹ πρὸς ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὴν αἴρεσιν, ἀλλ' ὁ Μητροπολίτης Κασανδρείας, μὴ λαβὼν ἐγκαίρως γνῶσιν τῆς ἐντολῆς, ἦλθεν ἐνταῦθα χωρὶς νὰ μεταβῆ εἰς Ἅγιον Ὅρος. Ἡδὴ κρατεῖ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἡ γνώμη νὰ μὴ ἀποσταλῆ Ἐξάρχος ἵνα οὕτω παρακαμφθῶσιν αἱ ἀνωτέρω ρωσσικαὶ ἀξιώσεις.

Εὐπειθέστατος
Ε. Κανελλόπουλος

7

Τὸ ἐν Μόσχῃ Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος πληροφορεῖ τὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν περὶ τῆς εὐνοϊκῆς θέσεως τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ὡς πρὸς τοὺς Ὀνοματολάτρας Ρώσους μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καθὼς καὶ περὶ τῶν δηλώσεων τοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν Ἑλλάδα Ρώσου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου Mantzouroff.

Consulat
Royal de Grèce
À Moscou²

1. Πραγματικῶς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπεθύμει τὴν μετάβασιν ὡς πατριαρχικοῦ ἐξάρχου εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ ρωσομαθοῦς μητροπολίτου Κασανδρείας Εἰρηναίου, ἀλλὰ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐπεθύμει τὴν μετάβασιν τοῦ μητροπολίτου Κιτίου Μελετίου (Μεταξάκης). Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 61-62.

2. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἁγίου Ὁρους, ἀριθ. 16.172, Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐν Μόσχῃ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Μόσχῃ 13 Μαΐου 1913.

Ἔγγραφο ἔπι τῶν Ἐξωτερικῶν
 Τῆ 13ῃ Μαΐου 1913

Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον

Ἀριθ. Πρωτ. 16172

Ἐλήφθη τῆ 24-5-1913

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν ἔπι τῶν Ἐξωτερικῶν
 Βασιλικὸν Ἐγγραφεῖον

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης πολὺς καὶ αἴθεις ἐνταῦθα γίνεται λόγος ἐν τῷ τύπῳ, ἐν συνδυασμῶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἀναφανείσαν αὐτόθι νέαν αἵρεσιν. Τῆς αἰρέσεως ταύτης πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ ὀπαδοὶ εὐρίσκονται καὶ ἐνταῦθα καὶ διὰ παρὰ ταῖς ἀνωτέρας σφαίρας, ἐνθα ἀπὸ ἀρκετοῦ αἰ μυστικιστικαὶ καὶ θρησκοληπτικαὶ τάσεις ὁλονὲν ἐντείνονται. Τοῦτου ἕνεκα πολλὰ καταβάλλονται προσπάθειαι, ὅπως μὴ κατακριθῆ ἡ αἵρεσις αὕτη, οὐδὲ κἂν χαρακτηρισθῆ ὡς αἵρεσις, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς «δογματικὴ γνώμη», ἣν ἕκαστος εἶνε ἐλεύθερος νὰ δοξάζῃ ἢ οὐ· ἀπερικαλύπτως δὲ δηλοῦται ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς διδασκαλίας ταύτης ὡς αἰρέσεως συμφέρει μόνον τοῖς Ἑλλησιν, οἷτινες προσπαθοῦν νὰ ἐξογκώνωσι τὸ πρᾶγμα ἵνα ἐπωφεληθῶσιν αὐτοῦ, κακίζεται δὲ εἰς ἄκρον ἢ διαγωγὴ τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ Πρεσβευτοῦ κ. Γίερ¹, ὅστις διὰ τῆς ἀτέγκτου αὐτοῦ καὶ αὐστηρᾶς στάσεως κατὰ τῶν «αἱρετικῶν» ὑποβοηθεῖ τὰ ἑλληνικὰ σχέδια καὶ ὑποσκάπτει ἐκ θεμελιῶν τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐποδεικνύεται δὲ ὡς ἀπαραίτητος ἀνάγκη ἡ λήψις τῶν καταλλήλων μέτρων, ὅπως ἡ ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου ἐξενεχθησομένη ἀπόφασις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἦ σύμφωνος πρὸς τὰς ρωσικὰς βλέψεις καὶ συμφέροντα («Νέος Χρόνος» τῆς 11 Ἀπριλίου, «Ρωσικὸς Λόγος» τῆς 25 Ἀπριλίου, «Νέος Χρόνος» τῆς 10ῃς Μαΐου).

Ἐν δὲ τῷ «Νέῳ Χρόνῳ» τῆς 12ῃς τρέχοντος ἐδημοσιεύθη συνομιλία μετὰ τοῦ κ. Π. Β. Μανσούρωφ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τὴν ὁποίαν ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τοῦ περιεχομένου θεωρῶ καθήκον μου νὰ ὑποβάλω εὐσεβάστως ἐν αὐτῇ μεταφράσει ἐχούση ὡς ἑξῆς:

(Ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ ἐν Ἀθῶνι)

(Συνομιλία μετὰ τοῦ Π. Β. Μανσούρωφ)

Τὸ διεγερθὲν ὑπὸ τῶν βαλκανικῶν γεγονότων ζήτημα περὶ τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τίνος θὰ διατελῆ ὁ Ἀθῶν, προέτρεψε τὸ ἡμέτερον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐγγραφεῖον ν' ἀποστείλῃ τῇ γνώσει τῆς Ἀγ. Συνόδου, τὸν Π. Β. Μανσούρωφ αὐτόθι, διατελέσαντα ἐπὶ δεκαπενταετίαν περίπου πρῶτον γραμματεὰ τῆς ἐν Κ/λει Πρεσβείας. Ἦδῃ ὁ Π. Β. Μανσούρωφ ὑπέβαλε τῷ ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν Σ. Δ. Σαζόνωφ ἕκτενῆ ἐκθεσιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς

1. Πρόκειται περὶ τοῦ M. N. Giers, πρέσβευς τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τῆς 1ῃς Νοεμβρίου 1914.

ἀποστολής. Ὁ κ. Μανσούρωφ λέγει: “Μὲ ἀπέστειλαν εἰς τὸν Ἕθωνα, κυρίως, ὅπως διενκηρίσω τὸ ζήτημα περὶ τῆς περαιτέρω αὐτοῦ τύχης. Ἐντούτοις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς μου ἤρχισεν ἡ θρησκευτικὴ κίνησις μεταξὺ τῶν Ρώσων μοναχῶν, ἣν καὶ κατέστη δυνατὸν λεπτομερῶς νὰ γνωρίσω. Μέχρι τοῦδε, ὡς γνωρίζετε, ὁ Ἕθως ὑπετάσσετο τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ. Μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἑλλ. στρατευμάτων προϋπετίθετο ἡ ἔνωσις τοῦ Ἕθωνος μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις δὲν συνεφώνησε περὶ τούτου καὶ ἐξεπόνησεν ἴδιον σχέδιον. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ὁ Ἕθως δέον νὰ οὐδετεροποιηθῆ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ νὰ διατελῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐξ ὀρθοδόξων κρατῶν: Ρωσσίας, Ἑλλάδος, Ρωμανίας, Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου. Ἡ Ἑλλάς ἐν τούτοις ἀπέφυγε νὰ ἐκφράσῃ τὴν συναίνεσίν της εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σχεδίου τούτου. Εἰς τοῦτο δὲ οὐχὶ μικρὸν ρόλον ἔπαιξαν τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια, τὰ ὅποια προφανῶς φοβούμενα ὑπερβολικὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ Ἕθωνος, ἐξέφρασαν διαμαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἡμετέρου σχεδίου. Ἡ ρωσικὴ Κυβέρνησις εἰσήλθεν τότε εἰς διαπραγματεύσεις ἀμέσους μετ’ αὐτοῦ τοῦ Βενιζέλου, εὐρισκομένου τότε ἐν τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Λονδίνου. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐξέφρασε τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ συμφωνίαν πρὸς τὰ σχέδια τῆς Ρωσσίας. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του δὲ εἰς Ἀθήνας ἐπεκύρωσε τὴν συναίνεσίν του ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Διερχόμενος διὰ Κων/λεως ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχην Γερμανόν. Ὁ Πατριάρχης Κ/λεως ἐκ τῶν προτέρων συμφωνῶν πρὸς πᾶν ὅ,τι ἄποφασίσωσιν αἱ μεγάλαί Δυνάμεις περὶ τοῦ Ἕθωνος, ἀνησύχει μόνον περὶ τοῦ ζητήματος κατὰ πόσον θὰ περιφρουρηθῶσι τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προτιθεμένου σχεδίου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιστατικὸν εἶναι λίαν σπουδαῖον, διότι ἡ Ἑλλάς, μὴ συμφωνοῦσα πρὸς τὰ ρωσικὰ σχέδια, ἐστηρίζετο εἰς τὸ ὅτι δῆθεν δὲν συμφωνεῖ πρὸς αὐτὸ καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν Ἀθήναις εἶχον σύσκεψιν μετὰ τοῦ Βενιζέλου... Δὲν θὰ εἰσέλθω εἰς ἐκτίμησιν τῆς θρησκευτικῆς ἐν Ἕθῳ κινήσεως. Ἡ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως κατέκρινεν ἤδη τὴν διδασκαλίαν τούτων. Κατ’ αὐτὰς θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ κατάκρισις τῆς ἡμετέρας Ἀγ. Συνόδου¹, ἀποστελλομένου πρὸς νοθεσίαν τῶν Ρώσων ἀγιορειτῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νίκωνος,

1. Σημαντικὴ τοποθέτησις, ἀλλὰ καὶ ἀποκάλυψις τοῦ Ρώσου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου, ἡ ὅποια ἐπιβεβαιεῖ τὰ ὅσα ἐγράψαμεν περὶ τῆς κατακριτέας πολιτικῆς τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ὀνοματολάτρας. Ὁ Μανσούρωφ ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία θὰ κατεδίκασε τὰς δοξασίας τῶν Ὀνοματολατρῶν. Δηλ. ὅλα εἶχον προετοιμασθῆ διὰ τὴν καταδίκην. Πραγματικῶς τὸ σχετικὸν κείμενον τοῦ Μανσούρωφ ἐδημοσιεύθη τὴν 12ην Μαΐου 1913 καὶ ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία κατεδίκασε τοὺς Ὀνοματολάτρας τὴν 18ην Μαΐου 1913· βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 34 κ.έ.

ἐὰν εἰς τοῦτο θὰ συναινέσῃ ὁ Οἶκ. Πατριάρχης. Ἡ λήψις καταθλιπτικῶν οἰωνδῆποτε μέτρων κατὰ τῶν Ρώσων μοναχῶν τοῦ Ἱθω θὰ ἦτο ἤκιστα ἀκίνδυνος. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ θρησκευτικὴ κίνησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ θείου ὀνόματος συνδέεται πρὸς τὰς δοξασίας τοῦ Ἱωάννου τῆς Κρονστάνδης¹. Τοιαύτη κίνησις θὰ ἠδύνατο νὰ διεγερθῇ καὶ ἐνταῦθα. Δέον νὰ παρατηρήσω ὅτι αἱ ἡμέτεραι ἀνώτεροι σφαῖραι μετὰ τοῦ Αὐτοκρ. Ἐπιτρόπου Β. Κ. Σάμπλερ διάκεινται πρὸς τὸ ὅλον περὶ Ἱθωνος ζήτημα λίαν ἐπιφυλακτικῶς καὶ διαφωνοῦσι πως πρὸς τινὰ ρεύματα τῶν κυβερνητικῶν κύκλων, οἵτινες ὑποθέτουσιν ὅτι τὴν ρωσικὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ Ἱθωνος εἶναι δυνατόν νὰ διατηρήσῃ τις οὐχὶ μόνον διὰ μέτρων ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτήρος».

Ἐὐπειθέστατος

ὁ Πρόξενος κ.α.α.

(ὑπογραφή δυσανάγνωστος)

8

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν πληροφορεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ ἱερομόναχου Ἀντωνίου (Μπουλατόβιτς) ἐντὸς τοῦ Προξενείου τῆς Ρωσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ.

*Dépêche télégraphique chiffrée*²

Affaires Etrangères

Athènes

Θεσσαλονίκη, 21/4 Μαΐου 1913

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον

Ἀριθ. Πρωτ. 13055

Ἐλήφθη τῇ 24-4-1913

Ἀνακοινῶνται ἡμῖν ὅτι ἀρχηγὸς αἰρετικῆς Ρωσικῆς Μονῆς Ἁγίου Ὁρους μοναχὸς Ἀντώνιος³, πρῶν ἀξιωματικὸς ἀνακτορικῆς φρουρᾶς Τσάρου καὶ συγγραφεὺς⁴ ἐκδοθέντος ἀλλὰ κατασχεθέντος ὑπὸ ἐνταῦθα Γεν. Προξένου Ρωσίας βιβλίον⁵ τῶν δοξασιῶν τῆς αἰρέσεως ταύτης, μεταβὰς πρὸ ὀλίγων ἡ-

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 52-53.

2. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἁγίου Ὁρους, ἀριθ. 13.055, Ρακτιβάν πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 21/4 Μαΐου 1913.

3. Πρόκειται περὶ τοῦ ἱερομόναχου Ἀντωνίου (κατὰ κόσμον Ἀλεξάνδρου) Булатовиѣ.

4. Περὶ τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου τοῦ Α. Булатовиѣ βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 198, 201-202.

5. Αὐτόθι, σ. 99.

μερῶν εἰς τὸ ἐνταῦθα Ρωσικὸν Προξενεῖον, συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Ρωσικῆς ἐταιρείας εἰς Ρωσίαν¹.

Ρακτιβάν

9

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πληροφορεῖ τὴν Ἱερὰν Κοινότητα περὶ τῆς ἀργίας τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσενίου καὶ περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως ἐπιστροφῆς εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ ἱερομονάχου Ἀντωνίου (Μπουλατόβιτς).

Γερμανὸς ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης²

Ἄριθ. Πρωτ. 3676

Ὅσιώτατοι ἐπιστάται καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ Ὑμῶν ὁσιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Γνωσθέντος ἡμῖν ὅτι ὁ ἄλλοτε ἐν Ρωσσίᾳ ἡγούμενος Ἀρσένιος³, ὃς ἐσχάτως διελθὼν διὰ Κωνσταντινουπόλεως παρέστη ἡμῖν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι μεταβαίνει εἰς τὸν ἀγιώνυμον ὑμῶν Τόπον, ἵνα ἐγκατασταθῇ καὶ διεέλθῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἧς ποτε διετέλεσεν ἀδελφός, ἀντὶ τοῦ οὕτω πράξει μετέβη καὶ ἐγκαθιδρύθη παρανόμως ἐν τῇ ἱερᾷ Βατοπαιδινῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἐγένετο ἡγέτης τῶν ὀπαδῶν τῆς πρό τιος ἀναφανείσης καὶ συνταραπτούσης τὸν τόπον ὑμῶν ἀσυστάτου καὶ αἰρετικῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ ὀνόματος («Γησοῦς»), πολλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς Σκήτης ἐνεργῶν καὶ ἀνευλαβῶς ἀπανθαδιαζόμενος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, πρῶτον μὲν ἀνακοινώσασθαι ὑμῖν καὶ δι' ὑμῶν καὶ τῶν εἰρημένῶν ἡγουμένῶν Ἀρσενίῳ ὅτι καθιστῶμεν αὐτὸν ἀργὸν πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἀπαγορευόμεν αὐτῷ τὸ ἱεροουργεῖν, καθὼς καὶ τὸ ἀναμιγνέσθαι εἰς τὰ τῆς διοικήσεως οἰουδήποτε αὐτόθι Σκηνώματος, ἐν ᾧ οὐδεμίαν οὕτως δύναται ἔχειν νόμιμον θέσιν, δεύτερον δὲ ἐντελλόμεθα ἵνα ἀμέσως ἔλθῃ καὶ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἀπολογία διὰ τε τὴν παράνομον αὐτοῦ ἐγκαθίδρυσιν ἐν τῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου

1. Τοῦτο ἀποτελεῖ νέον στοιχεῖον εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἀ. Bulatovič. Ἐγνώριζομεν μέχρι τοῦδε ὅτι: «ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Ἄθου καὶ μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν (εἰς τὰς 13 Φεβρουαρίου 1913)...» (Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 22).

2. Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Φάκελος τοῦ ἔτους 1913, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Κωνσταντινούπολις 1 Ἰουνίου 1913.

3. Τὴν συνέχειαν περὶ τῆς πολιτείας τοῦ Ἀρσενίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 109-111: Συνεδρία ΜΓ' /5-6-1913, Συνεδρία ΜΔ' /7-6-1913 καὶ Συνεδρία ΜΕ' /10-6-1913 τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἀνδρέου καὶ διὰ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ ἐνέργειαν κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κύρους τῶς ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Πρὸς τοῦτοις ἐντελλόμεθα ὅπως, τῇ ἐγκαίρῳ φροντίδι τῆς ὁσιότητος ὑμῶν, ἀπαγορευθῆ καὶ προληφθῆ ἢ ἐπάνοδος αὐτόσε τοῦ ἐν Ῥωσσία νῦν ἀποδημοῦντος ἱερομονάχου Ἀντωνίου Βουλατόβιτς, πρὶν ἢ, συνωδὰ τῇ περὶ αὐτοῦ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐμφανισθῆ οὗτος καὶ ἀπολογηθῆ ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τύχη τῆς συγγνώμης καὶ ἀφέσεως αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μεθ' ὑμῶν.
1914 Ἰουνίου α'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος πρὸς Θεὸν ὑμῶν εὐχέτης

10

Ὁ Ἕλλην ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν πληροφορεῖ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνα πρέσβυν περὶ προτάσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ῥώσον πρέσβυν σχετικῶς μετὰ τοὺς Ῥώσους Ὀνοματολάτρας μοναχοῦ τοῦ Ἄθω (βλ. εἰκ. 1).

Ἐπισημασθέντα ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν¹
Γενικὴ Διεύθυνσις Πολιτικῶν Ἐπιθέσεων
Β' Πολιτικὸν Τμῆμα
Ἄριθ. Πρωτ. 17.639
Ἐν Ἀθήναις τῇ 12.VI. 1913
Κον Κανελλόπουλον
Κων/πολι

Κρυπτογράφημα

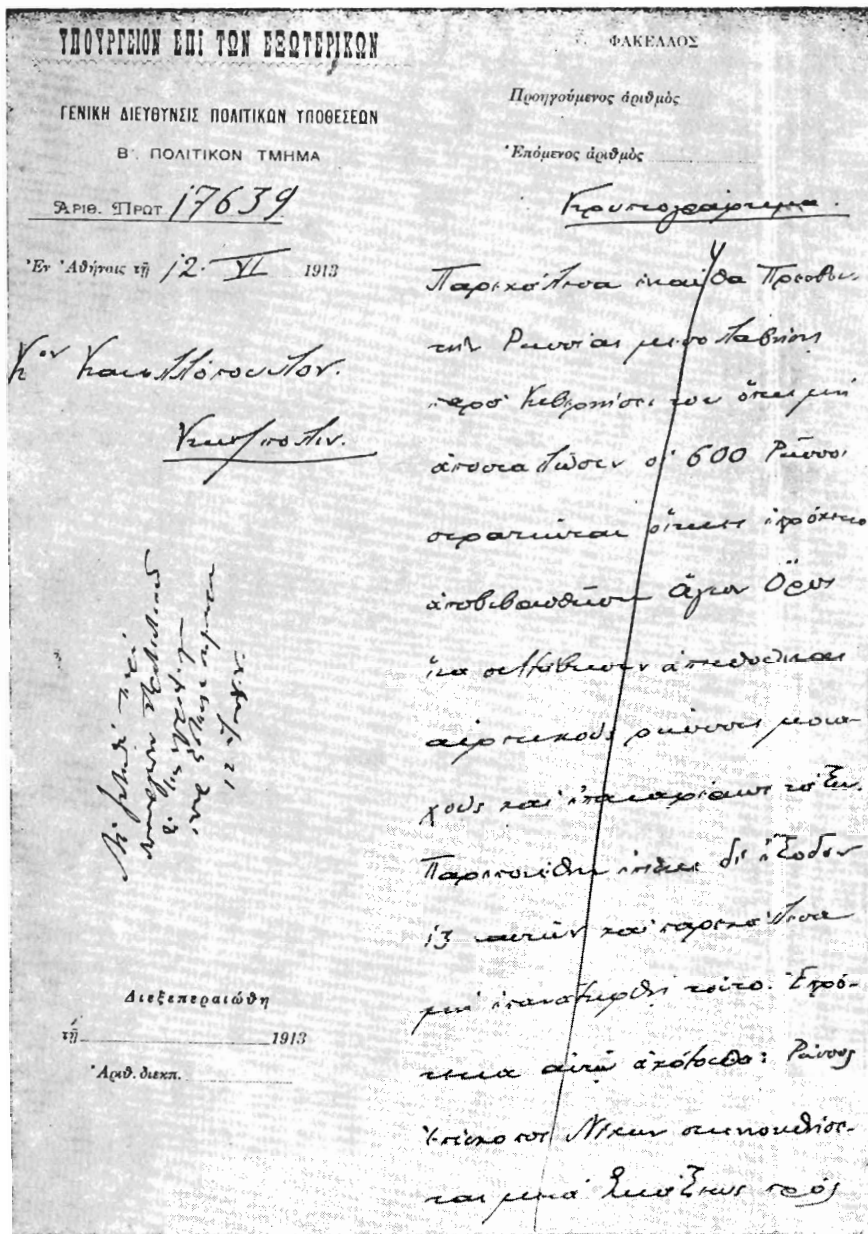
Παρακάλεσα ἐνταῦθα Πρεσβευτὴν Ῥωσσίας μεσολαβῆσαι παρὰ Κυβερνήσει του ὅπως μὴ ἀποσταλῶσιν οἱ 600 Ῥῶσοι στρατιῶται οἵτινες ἐπρόκειτο ἀποβιβασθῶσιν Ἁγίου Ὄρους ἵνα συλλάβωσιν ἀπειθοῦντας αἰρετικούς Ῥώσους μοναχοὺς καὶ ἐπαναφέρωσι τάξιν.

Παραπονήθη ἐπίσης δι' ἕξοδον 13 ναυτῶν καὶ παρακάλεσα μὴ ἐπαναληφθῆ τοῦτο. Ἐπρότεινα αὐτῷ ἀκόλουθα: Ῥῶσος Ἐπίσκοπος Νίκων συνεννοηθήσεται μετὰ Συναξέως πρὸς ἐπαναφορὰν τάξεως. Πατριάρχης διατάξῃ Σύνταξιν διευκολύνῃ ἔργον ἐπισκόπου. Σύνταξις ἐκδώσῃ ἀπόφασιν ἣτις ἐκτελεσθήσεται, τιθεμένης ἑλληνικῆς δημοσίας δυνάμεως ὑπὸ διαταγὰς Συναξέως καὶ Ῥώσου Ἐπισκόπου πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφασισθέντων.

[Α. Κορομηλάς]²

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικὰ Ἁγίου Ὄρους, ἀριθ. 17.639, Α. Κορομηλάς πρὸς Κανελλόπουλον, Ἀθήναι 12 Ἰουνίου 1913.

2. Παρόμοιον τηλεγράφημα ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθ. πρωτ., ἀλλὰ μετὰ ἡμερομ. 11/24 Ἰουνίου 1913, ὥρα 8.25' μ.μ., ἐστάλη πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ρακτιβάν εἰς Θεσσαλονίκην.

Εἰκ. 1. Φωτοτυπία τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 ἔγγράφου

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν διαβιβάζει πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τηλεγράφημα τῆς ἀστυνομίας Καρυῶν, πληροφοροῦν τὴν ἀποβίβασιν ρωσικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐν Ἄγιῳ Ὄρει.

Dépêche télégraphique chiffrée¹
Affaires Etrangères
Athènes

Θεσσαλονίκη, 15/28 Ἰουνίου 1913

Ἐπιτελεῖται ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
 Ἐμπιστευτικὸν Πρωτόκολλον
 Ἀριθ. Πρωτ. 17953
 Ἐλήφθη τῇ 16 Ἰουνίου 1913

Ἀνακινῶ ὑμῖν κατωτέρω χθεσινὸν τηλεγράφημα ἀστυνομικῆς ὑποδιευθύνσεως Καρυῶν. Ἡ ἐπιτραπείσης ἐξόδου κατόπιν τηλεγραφικῶν διαταγῶν καὶ ἀπομακρυνθείσης ἡμετέρας στρατιωτικῆς δυνάμεως² ἀπεβιβάσθησαν χθὲς μετὰ μεσημ. εἰς Ρωσικὴν μονὴν 160 περίπου Ρῶσσοι ναῦται καὶ στρατιῶται ἔνοπλοι ὑπὸ ἀξιωματικῶν καὶ κατέλαβον θύρας καὶ ἐπίκαιρα σημεῖα Ρωσικῆς μονῆς. Ἀποστολὴ ἀσχολεῖται εἰς ἀπλὴν ἐξέτασιν μοναχῶν μὴ προβάσα εἰς συλλήψεις μέχρι ἐσπέρας σήμερον καίτοι γνωστοὶ τυγχάνουσιν οἱ ταρᾶξιαί. Ἐπειδὴ ἐκ τοιαύτης ἐνεργείας δύναται νὰ γεννηθῇ ὑπόνοια ὅτι ἀπὸ σκοποῦ ἀναβάλλονται τελεσφόρα μέτρα ὅπως παραταθῇ ἐπ' ἀόριστον ἐνταῦθα παραμονὴ Ρώσων στρατιωτῶν, ἂν καὶ δικαιολογεῖται πως τοιαύτη βραδύτης λόγῳ προσπαθείας τῶν πρὸς ἐπαναφορὰν διὰ τῆς πειθοῦς εἰς εὐθείαν ὁδὸν τῆς πλειονότητος τῶν ἀντιδόξων ὑπερβαίνοντων 1000, θέλομεν ὑποδείξῃ καταλλήλως ἐν καιρῷ ἐὰν ἐξακολουθῶσι χλιαρὰ ἐνέργειά των ὅτι δέον ἐπισπευσθῆ οἰαδήποτε τοιαύτη ἐπὶ τῷ τέλει ταχείας ἀναχωρήσεώς του. Ἐπεὶ κοινότης διδουσα προσοχὴν εἰς φήμας περὶ παραμονῆς Ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ προσεχοῦς ἀφίξεως νέου τοιούτου καὶ θεωροῦσα καταπάτησιν προνομίων τοιαύτην ξένην ἐπέμβασιν ἐτηλεγράφησεν εἰς αὐτόθι ἐπίτροπον Ἄγ. Ὄρους διαμαρτυρηθῆ ὅπου δεῖ).

Ρακτιβάν

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, ἀριθ. 17.953, Ρακτιβάν πρὸς Ἐπιτελεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 15/28 Ἰουνίου 1913.

2. Εἶναι φανερόν ὅτι ἐδόθη ἡ ἄδεια διὰ τὴν ἐπιβίβασιν Ρώσων στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, πλὴν ὅμως δὲν διευρινίζεται ὑπὸ τίνος ἐδόθη ἢ ἐν λόγῳ ἄδεια. Μᾶλλον πρόκειται περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκη ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν πληροφορεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν περὶ τῶν ἀνησυχιῶν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη Ἁγγλοῦ Γεν. Προξένου σχετικῶς μετὰ τὴν ἀφίξιν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ρωσικοῦ πλοίου.

Dérêche télégraphique chiffrée¹
Affaires Etrangères
Athènes

Θεσσαλονίκη, 15 /28 Ἰουνίου 1913

Ἐπισημαίνεται ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
 Ἐμπιστευτικὸν Πρωτόκολλον
 Ἀριθ. Πρωτ. 18067
 Ἐλήφθη τῇ 17-06-1913

Ἐπεῖγον. Ἀθρῖον ἀπέρχεται ἐντεῦθεν διὰ Σκοπίων καὶ Βελιγραδίου εἰς Λονδίνον ἐνταῦθα Γεν. Προξένος Ἀγγλίας κ. Λέμπ. Θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρας προσωρινῆς ἀποστολῆς τοῦ σχετικῶς πρὸς Βαλκανικὸν ζήτημα. Κ. Λέμπ ἅμα μαθὼν ἀφίξιν φυλακίδος εἰς Ἁγ. Ὄρος ἐπέδειξε πολλὴν συγκίνησιν. Εἰς ἐπανειλημμένα ἔκτοτε ἀνεπίσημα καὶ ἔμμεσα πρὸς ἡμᾶς ἐρωτήματα τοῦ ἀπήγησα ἀορίστως.

Ρακτιβάν

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου
 τοῦ Αἴμου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ

RÉSUMÉ

Constantin Papoulidis, Documents inédits sur les Onomatolâtres du Mont-Athos.

L'auteur publie douze documents (un en français et onze en grec) tirés des Archives du Ministère des Affaires Etrangères de Grèce (Athènes) (=documents No 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12) et des Archives de Iera Koinotis du Mont-Athos (Karyes) (=documents No 2, 9), qui donnent des éclaircissements et des précisions sur l'affaire dite des Onomatolâtres au Mont-Athos en 1913.

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἁγίου Ὄρους, ἀριθ. 18.067, Ρακτιβάν πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 15 Ἰουνίου 1913.